در روزهای پایانی سال، خستگی یک سال کار بی وقفه، کابوس سیزده روز بیکاری و تحمل مراسم تکراری و فرسایند سلام، سلام روبوسی ـ روبوسی، خیلی ها را برای یافتن راه فرار به دفاتر آژانس های مسافرتی کشاند و خسته های سال البته حکایت شلوغی شهرهای شمالی و جزیره های توریستی را می دانند پس عجیب نیست که هوای خروج از مرزها به سرشان بزند. این زمان است که برق نگاه مسؤول آژانس را می بینی و خوشحالی که دلیلش را نمی دانی.

اگر خیلی حساس باشی، می توانی این خوشرویی را بگذاری به حساب مهربانی مسؤول آژانس در آغاز سال نو.

صفحه ۳

ایران جمعه

خانواده | ۲۵ | ۱ | ۸۵

عکس: محمد خیرخواه

گزارشی برای مشمولان خدمت سربازی

سربازی؛ قانون جدید در سال جدید

مینا مولایی

در نخستین روزهای شروع کار اداری سال جدید، خبری فاصله کوتاه خبرگزاری ها و روزنامه ها تا مردم کوچه و خیابان را طی کرد و دهان به دهان گشت؛ خبری مبنی بر اجرای ضوابط جدید معافیت های سربازی.

شنیدن این خبر در ابتدا برای آنها که اخبار مربوط به معافیت از خدمت سربازی را تعقیب می کردند، موجی از امید به معافیت را به ارمغان آورد؛ اما کمی دقت در جزییات خبر مساوی بود با ناامیدی این تعداد از مشمولان غایب؛ یا آماده به خدمت؛ چرا که این بار مدیر امور مشمولان کل نیروهای مسلح از ضوابط جدید معافیت سربازی خانواده های معلولان خبر داد.

سردار موسی کمالی افزود: بنابه موافقت مقام معظم رهبری و فرماندهی کل قوا در اجرای قانون جامع حمایت حقوق معلولان، یکی از فرزندان خانواده هایی که پدر یا مادر آنها ناتوان یا معلول بوده و یا دو نفر از فرزندان آنها ناتوان و معلول باشد و سربازانی که همسر آنان بعد از ازدواج معلول شده باشند نیز از انجام خدمت دوره ضرورت معاف هستند.

مدیر امور مشمولان کل نیروهای مسلح تصریح کرد: معلولان به ۶ گروه معلولیت جسمی حرکتی، معلولیت ذهنی، معلولیت بینایی، معلولیت شنوایی، معلولیت گفتاری و معلولیت بیماران روانی مزمن تقسیم می شوند. وی با اشاره به این که تشخیص معلولیت با کمیسیون های پزشکی سازمان بهزیستی مستقر در شهرستان های سراسر کشور است، گفت: افراد واجد شرایط باید جهت دریافت کارت معافیت به وظیفه عمومی معرفی شوند و این مقررات از نیمه دوم فروردین ماه سال ۱۳۸۵ به اجرا در خواهد آمد.

در همین رابطه کاظم نظم ده، معاون امور توانبخشی بهزیستی نیز گفت: بر اساس قانون جامع حمایت از معلولان، همسرانی که زن ناتوان و یا معلولی را به سرپرستی قبول کنند، مادامی که سرپرستی وی را عهده دار باشند از خدمت نظام وظیفه معاف می شوند. اما تشخیص معلولیت براساس کمیسیون های تشکیل شده در سازمان بهزیستی است و براساس قانون تمامی معلولین و خانواده های آنان تحت پوشش قانون معافیت از خدمت سربازی قرار می گیرند.

معاون امور توانبخشی بهزیستی ادامه داد: پیگیری های بهزیستی در جهت اجرایی شدن قانون جامع حمایت از حقوق معلولان باعث تصویب معافیت سربازی فرزندان معلول شد.

انتشار این خبر گرچه واکنش های مختلفی را به دنبال داشته، اما کارشناسان بسیاری نیز به نقد و تفسیر آن پرداخته اند. موسی قربانی عضو کمیسیون حقوقی مجلس هشتم درباره ضوابط جدید معافیت های سربازی برای خانواده ها می گوید: مطلب مهمی که باید مورد توجه واقع شود این است که خدمت سربازی، واجب و برای دفاع از کشور در نظر گرفته شده است. اما قاعدتاً به اقشاری که توانایی کمتری دارند، چه از نظر مالی و چه از نظر جسمی نباید فشار وارد شود؛ در نتیجه ایجاد چنین تسهیلاتی که شرایط آنها را در نظر بگیرد بسیار هم پسندیده است به شرطی که قبلاً کارشناسی شده باشد. در بحث جدید که بر اساس آن افرادی که همسر معلول داشته باشند از سربازی معاف می شوند، بعید نیست که عده ای هم تنها با انگیزه معافیت همسر معلول اختیار کنند. گرچه قانون به صورتی است که تا زمانی که مسؤولیت نگهداری از همسر معلول خود را بر عهده دارند از سربازی معاف هستند و اگر از او جدا شوند این امتیاز نیز از آنها سلب می شود تا جلوی سوء استفاده های اینچنینی از این شرایط گرفته شود.

در هر حال کارت پایان خدمت سربازی، کارت کوچک مستطیل شکلی است که کارکردهای فراوانی دارد. حق شرکت در آزمون های رانندگی، استخدام در ادارات دولتی، انتقال اموال و اسناد رسمی بصدور پروانه اشتغال و بسیاری مزایای دیگر تنها در گرو داشتن این کارت کوچک است. کارتی که به دست آوردن آن به رؤیای بسیاری از جوانان تبدیل شده است.

آنها همیشه سربازند

جماعت سرباز همه جا هستند! آخر هفته ها در گروه های ۴ ـ ۳ نفری آسفالت کهنه خیابان ها را بالا و پایین می کنند؛ با لباس هایی یک شکل، یک رنگ... پوتین هایی سنگین و کلاه هایی لبه دار که سرهای تراشیده و صورت های آفتاب خورده شان را می پوشاند... آدم هایی از گوشه کنار ایران بزرگ، با لهجه ها و فرهنگ های مختلف... عجیب نیست اما آنها شبیه هم هستند... شاید با رها از نزدیکی نرده های سبزرنگ معاونت نظام وظیفه عمومی ناجا در میدان سپاه گذشته اند و ته دلشان نقشی از یک آرزوی دور نشسته است... اما آنها همیشه سربازند حتی اگر ندانند که سربازی قانونی است که در سال ۱۳۰۴ با نام اعزام به خدمت اجباری نوشته و تصویب شده و بعدها به نظام وظیفه و در نهایت در سال ۱۳۶۳ به «قانون خدمت وظیفه عمومی» تغییر نام پیدا کرده است. در هر حال بر اساس این قانون گذراندن دوران سربازی برای تمام پسران بالای ۱۸ سال اجباری است.

قانون خدمت وظیفه عمومی گرچه تغییرات بسیاری را از زمان تصویب پشت سر گذاشته است، اما در دهم آبان ۱۳۷۷ هیأت دولت آیین نامه ای را تصویب کرد که تبعات زیادی به دنبال داشت. آیین نامه معافیت از خدمت سربازی. استقبال از این قانون به حدی زیاد شد که حتی برای هیأت دولت هم غیر قابل تصور بود. این قانون به مدت دو سال دیگر هم تمدید شد تا اینکه در تیر ماه ۱۳۸۰ سیدضیاء قاضی زاده، معاون پارلمانی وزارت دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح اعلام کرد: «فروش خدمت سربازی منتفی است.»

اعلام این خبر موجی از نگرانی و اعتراض را بین جوانانی که برای خرید خدمت برنامه ریزی کرده بودند برانگیخت. تا جایی که امروز هم با وجود اینکه نزدیک به ۵ سال از این تاریخ می گذرد و مسؤولان به تناوب اعلام کرده اند که دیگر به هیچ وجه خدمت سربازی فروخته نمی شود، هنوز بسیاری امیدوارند که دوباره این طرح اجرا شود.

با اینحال هر سالمه مسؤولین بسیاری به خدمت وظیفه عمومی فراخوانده می شوند. بسیاری کارت پایان خدمت می گیرند و عده ای هم همچنان عنوان مشمول غایب از خدمت را به یدک می کشند و بحث در رابطه با این قانون همچنان ادامه دارد.

در همین راستا مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی با انتقاد از طول خدمت سربازی، خواستار کاهش این مدت بر اساس میزان تحصیلات مشمولان شده است. براساس اعلام واحد اطلاع رسانی مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی، دفتر مطالعات سیاسی این مرکز با انتشار گزارش مفصلی پیرامون «نظام وظیفه عمومی درایران؛ضمن بررسی وضعیت نظام وظیفه در تعدادی از کشورهای جهان اعلام می کند: مدت دوسال خدمت سربازی بیش از سختی های آن، اذهان مخاطبان را به خود جلب می کند و نارضایتی مردم و اکراه فرزندان آنها را به دنبال دارد.

این مرکز به همین دلیل پیشنهاد می کند: مدت خدمت وظیفه (ضرورت) برای مشمولان زیر دیپلم دارای مهارتهای فنی – حرفه ای در زمان صلح ۱۶ ماه و درهنگام جنگ با بسیج همگانی ۲۲ ماه تعیین شود. همچنین مشمولان زیر دیپلمی که هیچ گونه مهارت فنی – حرفه ای ندارند، درزمان صلح ۱۸ ماه و در ایام جنگ با بسیج همگانی ۲۴ ماه خدمت کنند.

این گزارش مدت پیشنهادی برای خدمت افراد دیپلم دارای مهارت های فنی – حرفه ای را ۱۵ ماه درزمان صلح و ۲۱ ماه درزمان جنگ و برای مشمولان دیپلمی که مهارت فنی – حرفه ای ندارند، درزمان صلح ۱۶ ماه و به هنگام جنگ ۲۲ ماه ذکر کرده است. مشمولان دارای مدرک فوق دیپلم براساس پیشنهاد مرکز پژوهشها درزمان صلح باید ۱۵ ماه و درهنگام جنگ ۲۱ ماه خدمت کنند که این میزان دقیقاً با مدت در نظر گرفته شده برای افراد دیپلم دارای توان فنی حرفه ای برابری می کند. مرکز پژوهشهای مجلس شورای اسلامی همچنین برای خدمت وظیفه مشمولان لیسانس درزمان صلح ۱۴ ماه و در زمان جنگ ۲۰ ماه را پیشنهاد کرده است. دارندگان مدارک کارشناسی ارشد و دکتری نیز در گزارش پیشنهادی مرکز پژوهشها در زمان صلح باید به ترتیب ۱۳ و ۱۲ ماه و درهنگام جنگ یا بسیج همگانی به ترتیب ۱۹ و ۱۸ ماه خدمت کنند.

> **برای اینکه جوانان نسبت به سربازی علاقه بیشتری نشان بدهند، باید از هرکس در زمینه ای که تحصیل کرده یا تجربه دارد استفاده شود. برای مثال کسی که نجاری بلد است به همان کار مشغول شود. کسی که مهندس است در بخش مهندسی نیروهای نظام خدمت کند. به این ترتیب هم دولت سود می برد و هم جوانان در دوره سربازی تجربه می اندوزند**

مرکز پژوهشها در ادامه از عدم پرداخت حقوق مکفی در طول مدت سربازی و شرایط نامناسب اماکن خدمتی و آسایشگاههای سربازان و سازوکارهای نامناسب پیرامون نحوه به کارگیری سربازان در محیط های خدمتی انتقاد کرده و آورده است: بررسی ها و پژوهشها حاکی از وجود ناهنجاریهای رفتاری و همچنین آسیب های مختلف در میان سربازان وظیفه مشغول به خدمت در یگانهای خدمتی اعم از نیروهای انتظامی و نظامی است و پدیده هایی نظیر فرار از خدمت، خودزنی، خودکشی، جعل اسناد و سوء استفاده از موقعیت و امثال اینها از شیوع قابل توجهی برخوردار است. این گزارش می افزاید: علی رغم بهینه سازی نسبی حقوق مشمولان خدمت نظام وظیفه عمومی در سالهای پس از پیروزی انقلاب اسلامی به ویژه در بخش مربوط به مشمولان بالای دیپلم، مشمولان و سربازان وظیفه هیچگاه از میزان حقوق پرداختی رضایت نداشته و آن را مبلغ ناچیزی برای تأمین هزینه های زندگی خویش، تلقی می کنند.

سردار بهمن کارگر معاون وظیفه عمومی ناجا در خصوص خودکشی سربازان در محل خدمت خود تأکید می کند: بر اساس ضوابط مندرج در آیین نامه انضباطی هیچ فردی حق توهین، به سربازان را ندارد و در صورتیکه سربازان از مافوق خود شکایتی داشته باشند با مطرح کردن آن مورد رسیدگی قرار خواهند گرفت.

معاون وظیفه عمومی ناجا تصریح می کند: محیط سربازی در کشور نسبت به محیط های مشابه از لحاظ روحی و روانی و بهداشتی سالمتر است. به گفته سردار کارگر، در صورت اعلام خودکشی هر سربازی، معاونت وظیفه عمومی بلافاصله موضوع را رسیدگی خواهد کرد.

اما دکتر دهستانی روانشناس و عضو هیأت علمی دانشگاه پیام نور در مورد لزوم گذراندن دوره سربازی می گوید: دوره سربازی همزمان با اواخر دوره نوجوانی، یعنی دوره ابراز هیجانات است که از این دوره به عنوان مدخل ورودی به اجتماع یاد می شود. جوانان قبل و به گذراندن آموزش هایی در این دوران نیاز دارند. چرا که به نظر کارشناسان ،قبل از ازدواج لازم است در دوره ای جوان از خانواده خود دور شود که در علم روانشناسی به آن دوره برزخ گفته می شود. در این دوره جوان با اندیشیدن به خود و افزایش توانمندی های فردی به تقویت روحی خود می پردازد و قدرت مسؤولیت پذیری خود را بالا می برد، ضمن اینکه جوانان از نقاط مختلف کشور و با قومیتها و عادات مختلف در یکجا به طور گروهی به زندگی می پردازند و این در بالا بردن توانایی های اجتماعی جوانان و مهارت سازگاری با محیط و اطرافیان مؤثر خواهد بود. مملکت ما با دشمنان زیادی مواجه است که نیاز به سربازانی شجاع داریم تا از سرزمین خود دفاع کنیم. گرچه من معتقدم کاهش مدت خدمت سربازی به دوازده تا چهارده ماه می تواند به بهبود کیفی این دوره کمک کند.

مقررات جدید در سال جدید

اما سال ۱۳۸۵ برای مشمولان خدمت سربازی رهاورد های دیگری نیز به همراه داشته است. معاون وظیفه عمومی ناجا با تأکید بر معرفی جوانان مشمول و غایب به وظیفه عمومی می گوید: در سال جدید هیچ گونه کاهش و خرید خدمت وجود نخواهد داشت و با غایبین به شدت برخورد خواهد شد. سردار بهمن کارگر می افزاید: به تمامی مشمولان غایب توصیه می کنیم که منتظر بخشش با خرید خدمت نباشند. زیرا در سال ۸۵ هیچ گونه ارفاقی وجود ندارد و با افرادی هم که تاکنون خود را به نظام وظیفه معرفی نکرده اند و غایب هستند بشدت برخورد می شود.

وی با تأکید بر ایجاد محدودیت برای افرادی که به خدمت سربازی نمی روند و به نوعی مشمول محسوب می شوند، می گوید: به کارگیری غایبان سربازی در شرکت های خصوصی و دولتی کاملاً غیرقانونی بوده و از این پس هر گونه نقل و انتقال تلفن همراه و پرداخت وام باید با ارائه مدارک سربازی صورت بگیرد. در غیر این صورت با این سیستم ها، برخورد قانونی صورت خواهد گرفت.

معاون وظیفه عمومی نیروی انتظامی افرادی را که در سال جاری باید خود را به مراکز وظیفه معرفی کنند، متولدان سال های ۶۶ و ۶۷ ذکر کرده و می گوید: این افراد در صورتی که در مقطع دبیرستان محصل روزانه، شبانه یا بزرگسال باشند می توانند تا ۲۴ سالگی از معافیت تحصیلی استفاده کنند در غیر این صورت مشمول محسوب شده و باید خود را به مراکز وظیفه معرفی کنند.

وی ادامه می دهد: کسانی که در مقطع آموزش عالی در دانشگاه ها مشغول تحصیل هستند و طلبه ها تا زمانی که مشغول تحصیل می باشند از معافیت تحصیلی برخوردار خواهند بود.

سردار کارگر حداکثر مدت مجاز برای ادامه تحصیل در مقطع کاردانی را سه سال ذکر کرده و می افزاید: دانشجویانی که در مقاطع کارشناسی ناپیوسته تحصیل می کنند سه سال فرصت تحصیل دارند که این مدت برای کارشناسی ارشد ناپیوسته سه سال، دکترای ناپیوسته سه سال، کارشناسی پیوسته شش سال، کارشناسی ارشد پیوسته هشت سال و دکترای پزشکی پیوسته هشت سال است و بر اساس ابلاغیه های ارسال شده، وزارت علوم موظف به رعایت محدودیت های زمانی تعیین شده است.

معاون وظیفه عمومی ناجا در خصوص وضعیت جذب سرباز معلم در سال جدید نیز می گوید: مطابق توافقی که با وزارت آموزش و پرورش شده است، مقرر شده افرادی که داوطلب خدمت به عنوان سرباز معلم هستند از نیمه دی ماه به مراکز گزینش آموزش و پرورش در استان ها مراجعه و ثبت نام کنند و آموزش و پرورش هم باید لیست افراد پذیرش شده را تا پایان خردادماه به مراکز نظام وظیفه اعلام کند.

وی ادامه می دهد: سهمیه جذب سرباز معلم در سال جاری ۷۶۰۰ نفر بوده است که از این رقم ۴۴۰۰ نفر دیپلم، ۱۱۰۰ نفر فوق دیپلم، ۲۰۰ نفر لیسانس و ۱۰۰ نفر فوق لیسانس خواهند بود.

معاون وظیفه عمومی ناجا همچنین با اشاره به خدمت فرزندان تمامی مسؤولان کشور اظهار می دارد: بعضی فکر می کنند که خدمت کردن فقط مخصوص افراد عادی جامعه است و فرزندان مسؤولان از این امر معاف هستند که در این خصوص باید بگویم که حتی پسر مقام معظم رهبری هم به خدمت اعزام شد و در اردیبهشت سال ۸۴ کارت پایان خدمت خود را اخذ کرد.

سربازی ؛بودن یا نبودن؟!

با تمان این تفاسیر هنوز هستند افرادی که گذراندن دوران سربازی را مساوی با کلمات یک عبارت آشنا می دانند: وقت تلف کردن! شاید بسیاری از مشمولان غایب از خدمت و حتی جماعت سربازی رفته نیز جزو این گروه باشند. با اینحال سردار کارگر معاون وظیفه عمومی ناجا معتقد است: سربازی اصلاً وقت تلف کردن نیست ... بیشتر بچه هایی که متخصص هستند و به سربازی می آیند از تخصصشان استفاده می شود. شما کدام پزشکی را سراغ دارید که بیاید سربازی و از پزشکی اش استفاده نشود؟ راجع به مهندسان هم همینطور است. من پیش از اینکه به وظیفه عمومی بیایم خودم در نیروهای مسلح مسؤولیت نیروی انسانی داشتم و بطور قطع می گویم اینطور نیست ،یعنی حداقل ۸۰ تا ۸۵ درصد از تخصص بچه ها استفاده می شود. مگر رشته هایی که انباشتگی در آنها باشد.

سردار کارگر ادامه می دهد: شما می گویید سربازی وقت تلف کردن است ولی من می خواهم بگویم هیچ جایی مثل سربازی وقت بچه ها را پر نمی کند. چون یک سری نظامات در آن وجود دارد و افتخار ما این است که سربازی جایی است که در آن طرف می تواند ساخته بشود. توی همین تهران سابق به کسی که سربازی نرفته بود زن نمی دادند. می گفتند این اصلاً سختی نمی داند چیست. حالا شما اسمش را بگذارید سختی، به نظر من سختی نیست که ساخته شدن است. کاش یک ارزیابی روان شناسی با جامعه شناسی بشود که ببینیم آنهایی که سربازی رفته اند در زندگی موفق تر بوده اند یا آنها که نرفته اند.

سردار موسوی کمالی مدیر مشمولان ستاد کل نیروهای مسلح نیز در اینباره می گوید: نیروهای مسلح به منظور کمک به دولت در امر سازندگی هرساله تعداد قابل توجهی از کارکنان خدمت وظیفه را به مراکز دولتی مأمور می کند. به گفته وی، سالانه بالغ بر ۴۰ هزار نفر به صورت فردی یا گروهی تحت عنوان سرباز معلم، سرباز سازندگی، سرباز پیام آور بهداشت، سرباز بهیار، سرباز هیأت علمی، وسرباز حفاظت فیزیکی و امنیت و یا فردی به مراکز دولتی مأمور می شوند که این موضوع در قانون برنامه چهارم نیز مشابه قوانین قبلی تکرار شده و دولت نیز آیین نامه آن را تصدیق کرده است.

دکتر آرش میراب زاده روانپزشک و استاد دانشگاه نیز معتقد است: برای اینکه جوانان نسبت به سربازی علاقه بیشتری نشان بدهند، باید از هر کس در زمینه ای که تحصیل کرده یا تجربه دارد استفاده شود. برای مثال کسی که نجاری بلد است به همان کار مشغول شود. کسی که مهندس است در بخش مهندسی نیروهای نظام خدمت کند. به این ترتیب هم دولت سود می برد و هم جوانان در دوره سربازی تجربه می اندوزند.

با این حال برای جماعتی که چند سالی است مشمول غایب از خدمت محسوب می شوند، همچنان سربازی مثل یک کابوس است. آنها برای پایان دادن به این کابوس هر راهی را امتحان می کنند. تنها نتیجه چنین درخواست هایی از سوی این گروه از جوانان ،افزایش تعداد باندهای جعل معافیت سربازی است.

در این رابطه باز هم پای صحبت های سردار کارگر می نشینیم: در سال جاری بیش از ۲۵۰ نفر در زمینه جعل مدارک اولیه کارت پایان خدمت شناسایی و دستگیر شده اند؛ این در حالیست که این افراد با توجه به شگردهای خاص خود کارت پایان خدمت جعلی تهیه نمی کردند، بلکه اقدامات جعلی را در مراحل اولیه ارائه مدارک انجام می دادند. از میان دستگیرشدگان، پنج نفر پرسنل معاونت وظیفه عمومی بودند که بر این اساس با آنان برخورد جدی به عمل آمد.

به گفته معاون وظیفه عمومی ناجا، در پی دستگیری این افراد هم کسانی که اقدام به جعل مدارک کرده و هم کسانی که تقاضای جعل مدارک را داشته اند، به مقامات قضایی معرفی شده اند. این در حالیست که در میان متقاضیان، نام تعدادی فوتبالیست و مربی جهت ورود و خروج آسان از کشور نیز مشاهده شده است.

***

با تمام این تفاسیر دوران سربازی برای همه آنهایی که به نحوی با آن کنار آمده اند، پر از خاطره است: خاطره آسایشگاه، تخت های فلزی دو طبقه، پتوهای خاکی رنگ، یمارغی و حرکت از نو ها زیر آفتاب داغ! دفتر خاطرات آنها پر است از شعرها و یادداشت هایی که همدوره ای هایشان نوشته اند: «... لباس سربازی فاسقه داره ... دل سرباز همیشه غصه داره ...» برای آنها حتی اگر ماه ها و سال ها هم از روزگار خدمت گذشته باشد، خاطره ها هیچوقت دور نمی شوند؛ خاطره روزها و شب هایی که روی برچک تنهایی شان دور از چشم پاس بخش ها تکیه می دادند به تفنگ هایشان و گرم خواب می شدند.

اصلاحیه

«انجمن ایدز ایران» اصلاحیه ای را نسبت به گزارش «ایدز، قصه نداستن است» که در شماره هفته گذشته ایران جمعه در همین صفحه چاپ شد ارسال کرده است. در این متن جمله «... بسیاری از آنهایی که از راه جنسی مبتلا شده اند، سابقه زندان دارند» اینگونه اصلاح شده: «در خیلی از مواردی که از راه جنسی مبتلا شده اند، ردپای زندان و اعتیاد را می توان پیدا کرد.» انجمن ایدز همچنین دو کودک اخیراً متولد شده از زوجهای مبتلا به ویروس HIV ایدز را سالم ذکر می کند.